

ISHODIŠTA RAZVOJA HRVATSKE BIBLIOGRAFIJE U KR. SVEUČILIŠNOJ (DANAŠNJOJ NACIONALNOJ I SVEUČILIŠNOJ) KNJIŽNICI U ZAGREBU

ORIGINS OF DEVELOPMENT OF THE CROATIAN BIBLIOGRAPHY IN THE NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY IN ZAGREB

Dora Sečić

Knjižnica

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

dsecic@hazu.hr

Izvorni znanstveni rad/Original scientific paper
UDK/UDC 027.54(497.54Zagreb):015(497.5)
Primljeno/Received: 12. 4. 2004.

Sažetak

Svrha je ovoga rada prikazati najstarije razdoblje razvoja bibliografske aktivnosti u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a posebno ukazati na neke do sada nepoznate činjenice vezane uz taj razvoj. Prvo se razmatraju organizacijska i druga pitanja iz vremena kada je Knjižnicom upravljao prvi ravnatelj Ivan Kostrenčić, a potom događanja u vremenu ravnanja Kostrenčićeva nasljednika Velimira Deželića. Utvrđeno je kako se tijekom čitavoga razdoblja od 1875. do 1918. u Knjižnici vodilo računa o potrebi izdavanja hrvatske nacionalne bibliografije, ali da je uvijek manjkalo sredstava i stručnog osoblja za taj rad, tako da se Knjižnica morala zadovoljiti izvršenjem prioritetnog posla, a to je bila izrada kataloga za korisnike. U radu su iznijete pojedinosti o neuspjelom pokušaju izrade hrvatske bibliografije koncem 19. stoljeća, izradi pravila za popisivanje knjiga 1913. te planovima V. Deželića za daljnji razvoj hrvatske bibliografije u Knjižnici nakon svršetka Prvog svjetskog rata.

Cljučne riječi: povijest hrvatske bibliografije; Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb; Kostrenčić, Ivan; Deželić, Velimir

Summary

The objective of this paper is to present the first development period of the bibliographic activities in the National and University Library in Zagreb and point particularly to some so far unknown facts connected with this development. Some organisational and other questions during the presidency of the first Library director Ivan Kostrenčić are first discussed, followed by a review of activities of Kostrenčić's successor Velimir Deželić. It was established that during the whole period between 1875 and 1918 the Library professionals

took into account the necessity of elaboration and publication of the Croatian national bibliography but that the necessary financial and personnel prerequisites for this activity were not extant in the Library at that time. Therefore the Library had to restrict its activities to priority tasks, such as library catalogues for users. Some details about an unsuccessful trial of the production of a Croatian bibliography at the end of the 19th century are presented as well as the creation of the first cataloguing rules in 1913 and plans of V. Deželić for further development of bibliographic activities in the Library after the end of the First World War.

Keywords: Croatian bibliography, history; National and University Library, Zagreb; Kostrenčić, Ivan; Deželić, Velimir

1 Uvod

Kr. sveučilišna knjižnica, koja je 1875. nastala objedinjavanjem djelatnosti i fondova dviju prethodnih knjižnica: knjižnice bivše Pravoslavne akademije i knjižnice Narodnog muzeja, od početka je bila ustanova s dvojnomo funkcijom tj. pripadala je s jedne strane zagrebačkom sveučilištu, a s druge je bila i zemaljska knjižnica kraljevine Hrvatske i Slavonije s pravom primanja obveznog primjerka tiskovina s područja dviju navedenih krunskih zemalja. Ideja o potrebi izrade hrvatske bibliografije, koja bi obuhvatila svu hrvatsku građu, a ne samo onu tiskanu na području objedinjenom unutar aktualnih granica Hrvatske i Slavonije, bila je u toj ustanovi prisutna od početka njenoga djelovanja, jednako kao što je te potrebe bila svjesna i Vlada Trojedne kraljevine. O tome svjedoče brojni službeni dopisi koje je Vladi upućivao prvi sveučilišni knjižničar Ivan Kostrenčić, a kasnije i njegov nasljednik Velimir Deželić, kao i pojedine Vladine odluke. O tome sam već pisala u prethodnim radovima,¹ ali neke pojedinosti o radu na hrvatskoj bibliografiji do kojih sam došla istraživanjem arhivske građe priopćujem opširnije prvi put sa željom da ishodišta današnje prakse u Knjižnici postanu jasnija. Naime, rad na aktualnim hrvatskim bibliografijama temelji se na stoljetnom iskustvu sakupljenom u Knjižnici, a brojni podaci kasnije unijeti u hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga zapisivani su u Knjižnici baš s tim ciljem tijekom znatno dužega razdoblja nego što bi se to moglo zaključiti iz do sada objavljenih povijesnih pregleda. Neka događanja treba razjasniti kako bi se dobio uvid u pozadinu do sada iznesenih tvrdnji, poput one koju je 1941. napisao Matko Rojnić, kako se tek u “devedesetim godinama 19. stoljeća u Knjižnici pomišljalo da se izda opća hrvatska bibliografija” te da se “ne zna zašto se odustalo od pokušaja”,² a naročito stoga što je isto 40 godina kasnije ponovio i Petar Rogulja u prvome svesku *Građe za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga : 1835–*

¹Usp. Sečić, Dora. Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu 1874.-1918. : prinosi proučavanju i vrednovanju razvoja srednjoeuropske knjižnice s dvojnomo funkcijom : doktorska disertacija. Zagreb : Filozofski fakultet, 1996. Str. 129-131; Sečić, Dora. Ivan Kostrenčić : prvi hrvatski sveučilišni bibliotekar = Der erste kroatische Universitätsbibliothekar = First Croatian university librarian. Lokve : Benja, 2000. (Hrvatski knjižničari = Croatian librarians ; knj. 2). Str. 27.

²Rojnić, Matko. Bibliografija. // Hrvatska enciklopedija. Sv. 2 : Autonomaši – Boito / glavni urednik Mate Ujević. Zagreb : Hrvatski izdavački bibliografski zavod, 1941. Str. 511.

1940 u poglavlju “Dosadašnji rad na hrvatskoj retrospektivnoj bibliografiji knjiga”.³ Ni jedan ni drugi autor nisu vjerojatno našli dio izvora⁴ iz kojih bi doznali što se stvarno događalo, premda su isticali da je Kostrenčić već tijekom prvih desetljeća svojega djelovanja prikupio bogatu zbirku nacionalne građe, čime su zapravo otvorene mogućnosti za pokretanje izrade bibliografije. Osim toga, u do sada objavljenim povijesnim pregledima nije navedeno da su kasniji sastavljači spomenute *Građe* u Knjižnici zatekli već mnoge bibliografske izvore, dijelom svrstanu građu u spremištu te mnoge kartoteke i popratna bibliografska pomagala svojih prethodnika, što im je sve zacijelo poslužilo kao polazište za daljnji rad. Rad na svakoj retrospektivnoj bibliografiji dugotrajan je i mukotrpan, a njena se redakcija ne može nikada smatrati u cijelosti završenom. Ona, osim toga, zapravo ne može obuhvatiti svu objavljenju građu, već se u pravilu uvijek radi o najvećem broju naslova do kojih se uspjelo doći. To je uostalom u predgovoru kasnije objavljene *Građe* izrijekom i napisano, te tako doznajemo da je procjena Uredničkog odbora početkom 80-ih godina prošloga stoljeća bila da je u *Građi* do tada bilo popisano “otprilike 70% građe zamišljene Hrvatske retrospektivne bibliografije knjiga”.⁵ A upravo nesigurnost vezana uz zamišljenu “potpunost” bibliografije bila je, po našoj pretpostavci, glavnim uzrokom što se uopće tako dugo čekalo s njenim objavljivanjem, a to je hrvatskoj kulturnoj javnosti nanijelo znatno veću štetu, nego što bi je mogao prouzročiti njen manji opseg. Naime, u međuvremenu su i knjižničari spoznali kako je jedno od temeljnih načela struke da je “najbolje neprijatelj dobrog”,⁶ što bi stariji kolege, koji nisu bili u istoj mjeri usmjereni na korisnika, teško mogli prihvatiti. Tako je hrvatska javnost koncem 19. stoljeća, a i još dugo poslije toga, ostala bez retrospektivne nacionalne bibliografije, koja bi doduše bila manjeg opsega, ali zacijelo s jedne strane znatna pomoć znanstvenim istraživačima naše kulturne prošlosti, a s druge sigurnije polazište za daljnji bibliografski rad.

2 Pristup problemu izrade hrvatske retrospektivne bibliografije u Knjižnici koncem 19. i početkom 20. stoljeća

2.1 Ivan Kostrenčić i hrvatska bibliografija

Kostrenčić je ubrzo po dolasku na čelo Knjižnice, već 1875., uvidio da će se njegova ustanova trebati pripremati i za izradu toliko potrebne opće hrvatske bibliografije, pogotovo zbog toga što se tadašnja Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, koja je započela s radom nešto ranije, nije usmjerila u tome pravcu. Treba se naime podsjetiti da su u drugim slavenskim zemljama u sklopu Carevine upravo novoustrojene akademije znanosti, poput onih u Pragu i Krakovu, odigrale ključnu ulogu u organiziranju sustavnog rada na izradi nacionalne bibliografije.

³Rogulja, Petar. Dosadašnji rad na hrvatskoj nacionalnoj bibliografiji knjiga. // Građa za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga : 1835-1940. Knj. 1 : A - Bel. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1982. Str. XXV.

⁴Mnogi spisi sačuvani su samo u Hrvatskome državnom arhivu, dok ih u arhivu Nacionalne i sveučilišne knjižnice nema.

⁵Predgovor. // Građa za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga : 1835-1940. Knj. 1 : A - Bel. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1982. Str. VIII.

⁶Urquhart, Donald J. Načela bibliotekarstva. Rijeka : Izdavački centar Rijeka, 1986. Str. 85.

Međutim, zagrebačka Akademija djelovala je u preskromnim uvjetima, a imala je od početka i previše drugih važnih zadaća. Budući da u Sveučilišnoj knjižnici do tada nije bilo prikupljeno dovoljno hrvatske građe te da je sveučilišni knjižničar razmjerno dugo ostao bez stručnih suradnika, tijekom prvoga razdoblja Kostrenčić je svoja nastojanja usmjerio isključivo na prikupljanje hrvatske građe, kao prvoga preduvjeta za sastavljanje bibliografije. Istovremeno je tražio dodatno stručno osoblje upozovarajući već od početka i Vladu i Sveučilište da u Hrvatskoj ne može biti razvoja znanstvenoga rada dok se u Knjižnici ne uspostavi sustavna izrada kataloga i potrebnih bibliografija. Pošto je godine 1894. u Knjižnicu dospjela bogata knjižnica Lj. Gaja i obzirom da je i inače do tada prikupljeno uz tekući obvezni primjerak i mnogo stare vrijedne hrvatske građe i kako su iste godine zaposlena dva stručna suradnika (Velimir Deželić i Stjepan Ortner), započeo je Kostrenčić s izradom posebnog kataloga starih i rijetkih knjiga, što je smatrao i predradnjom za izradu retrospektivne hrvatske bibliografije. Da se već tih godina u Knjižnici radilo na sastavljanju hrvatske bibliografije, doznajemo iz Kostrenčićevih dopisa Vladi koncem 1898. godine.⁷ O događanjima tijekom toga rada ne postoje sačuvani izvori u službenim spisima u arhivu Knjižnice, pa možda baš stoga raniji autori, koji su pisali o povijesti Knjižnice i bibliografskog rada u njoj, nisu priopćili nikakvih pojedinosti.⁸ Oni su samo iznijeli tvrdnju da se od toga poduhvata odustalo zbog velikih teškoća pri pripremanju i prikupljanju građe. Originalna izvješća o tome radu sačuvana su, međutim, u Hrvatskom državnom arhivu u dokumentima Vladinog Odjela za bogoštovlje i nastavu.⁹ Iz njih se razabire da Kostrenčić nije imao prave predodžbe o koliko se opsežnom poslu radi i kako se takav posao može izvesti te da je Sveučilištu dao prevelika obećanja. Sveučilišni je Senat, naime, želio 25. obljetnicu te ustanove obilježiti prigodnim izdanjem te bi vrlo vjerojatno sa zadovoljstvom prihvatio svaki i manji katalog ili bibliografiju, koju bi Knjižnica dovršila. To se može zaključiti iz činjenice, što su se prijedlozi tih godina više puta mijenjali: jednom se govorilo o abecednom, zatim o stručnom katalogu, pa o bibliografijama različitoga obuhvata građe. Ali sveučilišni knjižničar Kostrenčić obećao je izradu hrvatske bibliografije od prve tiskane knjige do 1899., što doista nije bilo moguće obaviti u zadanom roku. Prikazat ćemo kratko tijek tadašnjih događanja oko izrade zamišljene bibliografije.

Iz dostupnih izvora doznajemo da je od dvojice knjižničarskih pomoćnika, kasnije pristava, Deželić, koji je raspolagao s potrebnim općim obrazovanjem i velikim znanjem stranih jezika, uz redovne knjižnične poslove kao, npr., katalogizaciju knjiga, odmah, još 1894., dobio zadaću da počne Kostrenčiću pomagati na oživotvorenju novoga odjela rijetkosti i izradi hrvatske bibliografije. Ortner je tada radio u Velikoj čitaonici i pomagao također u pripremnim radnjama za hrvatsku bibliografiju. U tu je svrhu dobio zadaću da "ekcerpira sve naše starije bibliografije (Kukuljevića, Šafařika itd.), a druge knjige, starine te periodične časopise popisao je i složio

⁷Spisi NSK-a, br. 80/1898. od 3. 12. 1898.

⁸Usp. prikaze povijesti Knjižnice F. Fanceva i M. Rojnića u sveučilišnim spomenicama te prikaze povijesti rada na hrvatskoj nacionalnoj bibliografiji P. Rogulje.

⁹HDA. Spisi Odjela za bogoštovlje i nastavu III(1897), 176: hrvatske bibliografije izdanje (kutija 286).

kronologijskim redom”.¹⁰ Sredivši prikupljenu građu tiskanu do 1835. godine koju je uključio u novi odjel, Kostrenčić se početkom 1897. ponovno obratio Vladi s molbom za izvanrednu dotaciju za obradu i uvez te popravak spomenute i druge posebno vrijedne građe. Pritom je, možda malo preuzetno ustvrdio da ima već na okupu gotovo tri četvrtine svih tiskanih hrvatskih i srpskih knjiga do 1835.¹¹

Sveučilišni senat tražio je još u ljetu 1896. od Knjižnice da tiskom izda svoj abecedni katalog, što je Kostrenčić otklonio smatrajući da takvi katalozi brzo zastarijevaju te da bi bilo bolje donijeti odluku o tisku sveopće hrvatske bibliografije (svih djela objavljenih na hrvatskom jeziku) te tzv. “bibliothecae patriae tj. sveopće hrvatske bibliografije, dotično bibliografije svih spisa u svim jezicima, koji se odnose na prošlost ove naše zemlje”.¹² Profesori su to vrlo rado prihvatili, pa su odgovarajući prijedlog koncem svibnja 1897. prosljedili Vladi na odobravanje. Tom se bibliografijom namjeravalo, kako je spomenuto, dati prilog proslavi 25. godišnjice Sveučilišta koja se pripremala 1900. godine, a profesori su smatrali da će ona biti dovršena, jer im je Kostrenčić još u travnju iste godine priopćio kako je “osnovu te knjige već sastavio” te da je “znatni dio rada za općenitu hrvatsku bibliografiju izveden” pa preostaje još posao, da se uz materijal koji je već pribran u Knjižnici, prikupi i onaj koji se nalazi u drugim knjižnicama u Zagrebu i širom ostalih zemalja gdje se naš jezik govori i u kojima su se naše knjige tiskale”.¹³ Za taj je posao tražio jednog srednjoškolskog profesora te novac za tisak knjige obujma 40 araka formata velike osmine. Smatrao je da posao može dovršiti do jeseni 1899. U srpnju iste godine još je detaljnije razradio ideju, pa je u dopisu Senatu 10. 7. 1897. opisao i svoj opširniji plan. Smatrao je da bi rad na bibliografiji imao dvije namjene: sastavila bi se bibliografija koja nedostaje, a osim toga, tom bi se zgodom popunila i zbirka Sveučilišne knjižnice knjigama koje ona još nema. Predložio je da se prvo popišu sve knjige u Sveučilišnoj, Akademijinoj i Kaptolskoj knjižnici, potom da se prepisu iz hrvatskih novina i novih i starih kataloga sve bilješke o tiskanim hrvatskim knjigama. Smatrao je da bi to moglo biti gotovo za pola godine, pa bi potom trebalo putovati u Dalmaciju (poglavito u Zadar i Dubrovnik), Bosnu (poglavito u Sarajevo i neke franjevačke samostane), Slavoniju (Vukovar, Karlovci, Osijek, Našice, Požega i Brod - naročito u franjevačke samostane) te u Apatin, Baju, Suboticu, Budim, Beč i Graz. Tako bi se istovremeno izradio i katalog s naznakom gdje se koja knjiga nalazi. Raspored bi bio abecedni s kazalima po strukama i po godinama izdanja, a katalog bi obuhvatio knjige tiskane od 1483. do 1899.¹⁴

Taj je Kostrenčićev plan prihvaćen te mu je za taj posao dodijeljen dodatno i srednjoškolski profesor Mato Segher. Ali, kako se iz iznesenoga može zaključiti, sam plan je bio nerealan te je nakon nepune dvije godine rad na bibliografiji morao biti prekinut. Dobivši od Kostrenčića krajem 1899. obavijest o odgodi dovršenja hrvatske bibliografije, Vlada je Sveučilištu odbila i tada ponovno predloženo tiskanje

¹⁰Petrović, Stevo. Hrvatska kr. sveučilišna biblioteka. Zagreb : Tisak kr. zemaljske tiskare, 1913. Str. 19.

¹¹Spisi NSK-a, br. 11/1897 od 27. 1. 1897.

¹²HDA. Spisi Odjela za bogoštovlje i nastavu. III(1897), 155: abecedni katalog (kutija 321).

¹³Isto kao bilj. 9.

¹⁴Isto.

abecednog kataloga i zatražila da Knjižnica sastavi stručni katalog, koji bi se također mogao tiskati. Na to je 1899. Segher, koji je bio namješten samo kako bi radio bibliografiju i nije dobio stalno mjesto u Knjižnici, napustio Knjižnicu. A za njim je nažalost otišao i Ortner, koji je na rad u Knjižnicu već došao iz JAZU s određenim bibliografskim predznanjem, a do 1899. je godine već stekao dodatna stručna znanja i petogodišnje radno iskustvo. Ortner je bio, prema kasnijem iskazu Stevi Petroviću, uza svoje raznovrsne interese, stvarno zainteresiran i za rad na bibliografiji.¹⁵ Iz izvještaja pak rektora Josipa Šilovića, poslanog Vladi u ožujku 1899. godine, doznaje se da je "tek bolja polovina bibliografije gotova te da do proslave ona ne može biti dovršena". Tu doznajemo da je "Segher popisao svu građu do 1835. te i dalje po prilici do 1860."¹⁶

Premda bibliografija tada nije objavljena, iz sačuvanih spisa razvidno je da je već tada u Knjižnici popisano, a zacijelo istovremeno i prikupljeno još mnogo dodatne starije hrvatske građe. Inače ni Kostrenčiću ni Deželiću nije manjkalo stručnoga znanja. Naime i oni, a kasnije i njihovi stručni suradnici, redovito su pratili najnovija zbivanja u struci putem stručne literature. Da su je doista revno proučavali vidljivo je iz primjeraka knjiga i časopisa, sačuvanih u fondu knjižnice, ali i iz njihovih službenih dopisa Rektoratu i Vladi, u kojima su često citirali stavove stranih kolega o izradi kataloga i bibliografija. Osim toga su se s aktualnim stručnim stečevinama upoznavali i na stručnim putovanjima, koja su poduzimali upravo s tom svrhom. Ali, Kostrenčić se kasnije nije više upuštao u izradu bibliografije, a i inače se od početka 20. stoljeća počeo polagano pripremati na mirovinu. Nije uspio izraditi ni nove kataloge cjelokupnog fonda, već je osuvremenjivao samo kataloge čitaoničkih zbirki. Tako je njegov dugogodišnji zamjenik i kasniji nasljednik dr. Velimir Deželić preuzeo knjižnicu bez potpunog abecednog kataloga i sa stručnim katalogom u nastajanju. Jasno je da je u takvim okolnostima svoja nastojanja morao prvo usmjeriti na izradu suvremenih javnih kataloga te da se u području nacionalne bibliografije morao ograničiti na nastavak predradnji za kasniji sustavni bibliografski rad u Knjižnici. O svemu nemamo mnogo podataka, ali ćemo ovdje prikazati do sada nepoznate činjenice, pronađene u arhivskoj građi.

2.2 Nastojanja Velimira Deželića u području bibliografije

Već je zadnje desetljeće devetnaestog stoljeća bilo vrijeme kada je, nakon više svjetskih knjižničarskih sastanaka i osnivanja Međunarodnog instituta za bibliografiju u Bruxellesu, stasalo i međunarodno knjižničarsko i bibliografsko dogovaranje. Godine 1910. održan je važni Međunarodni kongres za bibliografiju i dokumentaciju u Bruxellesu, kojom je prigodom, između ostaloga, dogovoreno kako će se preporučiti da svaka zemlja preuzme odgovornost za bibliografsku obradu publikacija koje izlaze na njenom teritoriju, što bi se vezalo uz copyright i obvezni primjerak, kako je to već bilo uređeno u nekim zemljama. Bibliografije se željelo izdavati u obliku listića, kako bi ih se moglo rabiti i za knjižnične kataloge, pa je stoga preporučeno ujednačavanje pravila za katalogizaciju i bibliografiju. Zagrebački

¹⁵Isto kao bilj. 10.

¹⁶Isto kao bilj. 9.

su knjižničari pratili taj razvoj u stručnoj literaturi,¹⁷ a da su glavne zaključke i usvajali vidljivo je i iz podatka koji je Deželić dao S. Petroviću prigodom pripreme spomenice 1913. godine, u kojemu doduše stoji samo da je “internacionalni bibliografski kongres primio internacionalne cedulje kao podlogu za sve buduće vrijeme”,¹⁸ ali što naravno upućuje i na značenje koje je i inače zaključcima briselskog kongresa pridavao ravnatelj zagrebačke Sveučilišne knjižnice.

Međutim, prvi objavljeni zapis o Deželićevom stavu o potrebi izrade nacionalne bibliografije nalazimo u njegovu uvodniku časopisu *Hrvatski bibliofil*, koji je sam pokrenuo 1905. godine.¹⁹ Bio je to prvi hrvatski knjižničarski časopis, od kojega su objavljena samo tri broja, jer u Zagrebu u ono vrijeme nije bilo dovoljno autora koji bi mogli slati priloge za takav specijalizirani časopis. Za ovaj prikaz zanimljiv je uvodnik prvome broju toga časopisa u kojemu je Deželić napisao da “je već dugo pomišljao na to da pokrene list koji ... bi se naročito bavio bibliografskim istraživanjima” i dalje je na koncu istoga teksta iznio da će “naročito nastojati donijeti što savršeniji popis svih knjiga koje izlaze na hrvatskom jeziku” i završio rečenicom: “Bit će tako mnogo laglji posao budućemu hrvatskom bibliografu, kojega toli željno izčekujemo”.²⁰ Na drugom mjestu u istom časopisu priopćio je stručnoj javnosti vijest o izlasku iz tiska 1903. u Ljubljani 2. snopića Simonićeve *Slovenske bibliografije* ovim riječima: “Mi toplo preporučamo ovo djelo i našim čitaocima, želeći da se doskora i u nas takovo djelo pojavi, jer od Kukuljevića do danas nije se u tom pogledu gotovo ništa uradilo”.²¹

I kako se u to vrijeme u Zagrebu i dalje nije ništa pokrenulo, a časopis nije mogao dalje sam izdavati, Deželić se već godine 1907. okušao sam s knjižničarskim pomoćnikom Vjekoslavom Jakušićem, bez Kostrenčićeva sudjelovanja, ali zacijelo uz njegovo odobrenje, u izdavanju tekuće hrvatske bibliografije. Te je godine u *Glasi Matice hrvatske* objavio “Hrvatsku bibliografiju za god. 1906.-7”. Sljedeće je godište još uredio sam Jakušić, da bi s prestankom izlaza spomenutog časopisa prestala izlaziti i bibliografija. Bio je to pokušaj skromnih dometa, ali značajan, jer je to bila, prema mišljenju Eve Verone, “prva naša stručno sastavljena opća bibliografija”.²² Verona se u vrijeme izricanja ove ocjene i sama intenzivno bavila tekućom hrvatskom bibliografijom, koja je tada i izlazila redovito, pa tu ocjenu možemo smatrati za ono vrijeme mjerodavnom. Veroninoj ocjeni dodali bismo još da je ta bibliografija, zacijelo krajnje nepotpuna, uključivala i knjige, časopise i novine bez obzira na mjesto objavljivanja, pa je tu bilo, npr., i američkih naslova - dakle, obuhvaćala je svu u Knjižnici dostupnu tekuću građu na hrvatskom jeziku. Potvrdu o važnosti izdavanja nacionalne bibliografije pružio je ubrzo upravo sam časopis

¹⁷Sečić, Dora. Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu 1874.-1918. : prinosi proučavanju i vrednovanju razvoja srednjoeuropske knjižnice s dvojnou funkcijom, str. 57-58.

¹⁸Petrović, Stevo. Nav. dj., str. 28.

¹⁹Sorokin, Branka. Časopis “Hrvatski bibliofil”. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 38, 1-4(1995), 137.

²⁰Pristup. // Hrvatski bibliofil 1, 1(1905).

²¹Usp. Hrvatski bibliofil 1, 2-3(1905), 40.

²²Verona, Eva. Bibliografija u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. // Zbornik “Naša domovina”. II. Hrvatska kultura - Politička poviest Hrvata. Zagreb : Izdanje Glavnog ustaškog stana, 1943. Str. 1068.

Glas Matice hrvatske, u kojemu je odmah sljedeće, 1908. godine u 5. broju Rudolfo Franjin Magjer, književnik i tada učitelj u Valpovu, objavio “Bibliografiju omladinske književnosti u god. 1907”. Pritom je Magjer u bilješci pripomenuo da je u tu bibliografiju uključio samo one knjige, koje nije našao u Deželićevoj i Jakušićevoj bibliografiji.²³

Nakon spomenutog pokušaja opet dolazi do višegodišnjeg prekida, premda potreba sastavljanja i izdavanja hrvatske bibliografije nije zaboravljena. Obzirom da je u Knjižnici bilo malo zaposlenih stručnih osoba te da je trebalo osuvremeniti čitavo knjižnično poslovanje, prioritet je imala izrada abecednog i stručnog kataloga, koji su Sveučilištu, ali i čitavoj kulturnoj javnosti, bili važniji. A te su zadaće iziskivale veliku stručnu pripremu. Te je poslove još i Kostrenčić tijekom zadnjih godina svojega djelovanja, gotovo u potpunosti prepustio Deželiću, koji je uskoro po njegovu odlasku izradio i pravila za popisivanje građe i osnovu za stručni katalog Knjižnice,²⁴ a do 1918. i organizirao izradu oba kataloga, koji su potom u novoj zgradi predani javnosti na uporabu. Uz prvi tiskani katalog inkunabula Sveučilišne knjižnice, koji je u vlastitoj nakladi objavio još 1902. godine, Deželić je uredio još dva kataloga, koji su objavljeni tijekom njegova ravnanja Knjižnicom: 1. Popis medicinskih djela Kr. hrv. sveučilišne knjižnice u Zagrebu (1914) i 2. Katalog Kr. sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Knjiga I. Priručna djela, udžbenici i djela, koja se najviše upotrebljuju. (Abecedni popis) (1916).²⁵

Izrada hrvatske bibliografije ostala je neizvršena zadaća za buduća, bolja vremena. Od stručnih su suradnika prije 1918. dolazili za taj posao u obzir samo Elza Kučera (zaposlena u Knjižnici od 1909.) i Marcel Vidačić (u Knjižnici od 1912.), koji su tijekom Prvog svjetskog rata ostali na poslu, a posvetili se i kasnije bibliotekarskoj struci. Oni su izveli veliki dio posla oko izrade spomenutih tiskanih kataloga, a i kataloga na listićima, koji se za stariju građu u Knjižnici još i danas koriste, a Vidačić nam je ostavio i dokaz svojega bibliografskog rada iz onoga vremena u svojem malom priručniku “Pseudonimi, šifre i znakovi pisaca iz hrvatske književnosti”, objavljenom 1951., tek nedugo prije smrti. U predgovoru tom priručniku Vidačić, Deželićev suradnik od 1912. do 1918. godine, piše kako je pseudonime počeo prikupljati radeći na “katalogizaciji članaka iz hrvatskih časopisa” te da se tim poslom potom bavio 30 godina. U istom je tekstu napisao da ga je i kasnije, tada već umirovljeni, dr. Velimir Deželić poticao da nastavi i dalje s prikupljanjem pseudonima s obrazloženjem “da mi Hrvati nemamo dotada ni pokušaja da se sastavi takva zbirka, pa bi svakako trebalo, da se od mene sakupljeni materijal, iako će biti nepotpun, izda u javnost”.²⁶ Danas znademo da je Vidačićev neveliki priručnik u našim knjižnicama još uvijek u stalnoj uporabi, a iz arhivske građe doznaje se da su do 1918. bili popisani svi članci iz *Vienca*, iz glavnih publikacija Jugoslavenske

²³Magjer, R[udolfo] F[ranjin]. Bibliografija omladinske književnosti u god. 1907. // *Glas Matice hrvatske* 3, 5(1908), 86.

²⁴Sečić, Dora. Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu 1874.-1918. : prinosi proučavanju i vrednovanju razvoja srednjoeuropske knjižnice s dvojnomo funkcijom, str. 144 i 147.

²⁵Isto, str. 181-812.

²⁶Vidačić, Marcel. Pseudonimi, šifre i znakovi pisaca iz hrvatske književnosti. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1951. (Građa za povijest književnosti hrvatske ; knj. 21). Str. 7.

akademije te veći dio članaka iz *Nastavnog vjesnika* i *Vjesnika Zemaljskog arhiva*.²⁷

Deželić je vodio računa i o stvaranju uvjeta za nastavak rada na izradbi opće hrvatske bibliografije, koju je još za Kostrenčićeva vremena (1906.-1907.) pokušavao izrađivati. Sada je tome zadatku želio pristupiti sustavnije. Kako bi olakšao budući bibliografski posao, prišao je prigodom reorganizacije fonda selekciji sve građe na hrvatskom jeziku te se odlučio na konstituiranje Hrvatskog odjela, “kamo je želio smjestiti sve knjige, što su štampane bud gdje hrvatskim jezikom”. To je javnost prvi put doznala iz spomenice objavljene 1913. prigodom otvaranja nove zgrade na Marulićevom trgu.²⁸ Kasnije je Vladu o tome 1917. godine izvjestio ovim riječima: “Da se dobije odio hrvatskih knjiga kao neki cjelokupni muzej proizvoda hrvatske štampe, trebalo je izlučiti sve cedulje hrvatskih knjiga. Ove su cedulje izlučene alfabetskim redom. To je učinjeno prije 1916. god. Prepisane su ove cedulje na pisaćim strojevima za alfabetski, stručni i mjesni katalog. Te prepisane cedulje uložene su i u cjelokupni veliki katalog”.²⁹ Knjige na hrvatskom jeziku organizirane su u spremištu kao posebna zbirka, kojoj su određene signature od 150.001 do 200.000 koje su objedinjavale knjige manjeg i većeg formata. Premda se u svim izvorima spominje, da je hrvatski odjel ustrojen “kao neki cjelokupni muzej proizvoda hrvatske štampe”, jasno je, da bi takva zbirka, da je i dalje vođena, kasnije znatno olakšala i izradbu hrvatske retrospektivne bibliografije.

Od 1892. godine tiskala je Kraljevska knjižnica u Berlinu, po uzoru na Kongresnu knjižnicu, bibliografski popis novih njemačkih knjiga, namijenjen u prvom redu drugim knjižnicama za izradu kataložnih listića za vlastite kataloge. Od 1909. godine ista je publikacija izlazila u obliku tiskanih listića (*Berliner Titeldrucke*). Premda je ta praksa u angloameričkom svijetu razvijena već davno prije, za Srednju Europu to je bila revolucionarna novost. I listiće Kraljevske knjižnice pokušala je zagrebačka knjižnica koristiti prigodom rekatalogizacije svojih fondova, što se doznaje iz arhiva Knjižnice,³⁰ a vidljivo je i na nekim listićima u starom katalogu. Na taj su se način usvajala suvremena bibliografska i kataložna pravila, korištena tada u Srednjoj Europi, koja je Deželić pretočio u prvi u Knjižnici napisani pravilnik za izradu abecednih kataloga 1915. godine. Pravilnik je imao sljedeća dva dijela: 1. *Naputak za popis naslova abecednog kataloga* i 2. *Odredba za red naslova abecednih kataloga*. Taj je pravilnik, bez datuma i naznake autora, pisan strojopisom i umnožen za sve stručne suradnike u obradi građe i sačuvan u NSK u više primjeraka, stvorio važnu podlogu za daljnji rad na katalogizaciji i izradi bibliografija. Prema vlastitom iskazu, Deželić ga je izradio “oslonivši se na propise, što vrijede za popisivanje knjiga u berlinskoj knjižnici, preinačivši neke ustanove i dodavši neke nove”.³¹ Zanimljivo je kako je, premda iz spisa sačuvanih u arhivu NSK jasno

²⁷Prema iskazu samoga Deželića u njegovu Memorandumu od 21. 11. 1918., sačuvanom u obiteljskom arhivu Deželić u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu, inv. br. 608.

²⁸Petrović, Stevo. Nav. dj., str. 26.

²⁹Spisi NSK-a, br. 395/1917.

³⁰Spisi NSK-a, br. 915/1911.

³¹Spisi NSK-a, br. 717/1915.: Deželićeva okružnica činovnicima Biblioteke koju je priložio pojedinačnim primjercima Naputka, umnožena za svakoga ponaosob.

proizlazi da je autor *Naputka* iz g. 1915. bio Deželić, obrađenom primjerku toga djela u Zbirci rukopisa NSK, obzirom da je pripadao dr. Franji Fancevu pa na prvoj stranici sadrži rukom napisano njegovo prezime, autorstvo toga djela pogrešno pripisano Fancevu i tako krivo katalogizirano.³² To je posljedica činjenice što je Deželićevo autorstvo u kreiranju nove organizacije Knjižnice i njenih kataloga nakon njegova odlaska iz Knjižnice u potpunosti prešućivano, s iznimkom autorstva klasifikacijske sheme, koje se vjerojatno nije moglo pripisati drugoj osobi. Tako ni E. Verona, koja se kasnije bavila pitanjima abecednog kataloga i prišla izradi novoga pravilnika, nije znala pojedinosti o nastanku pravila po kojima su se, doduše nužno stalno osuvremenjivanim, godinama popisivale knjige, te je pretpostavila da se na pravilniku počelo raditi tek u tridesetim godinama 20. stoljeća.³³ U svoj primjerak *Naputka* Verona je uložila poseban list rukom napisanom konkordancijom članaka Pruskih instrukcija i odredbi uvrštenih u zagrebački priručnik, iz kojih se jasno vidi da se veliki dio toga priručnika doista sastojao od prevedenih odredbi Pruskih instrukcija. Obzirom da je tim povodom Deželić mnoge hrvatske stručne nazive, koje mi još i danas koristimo, prvi put uveo u našu praksu, *Naputak* je nužno dao i prilog stvaranju temelja hrvatske stručne terminologije toga područja knjižničarstva. A prihvaćanje odredbi Pruskih instrukcija u ono vrijeme u Zagrebu bila je hrabra odluka, ako se uzme u obzir da su ih austrijske sveučilišne knjižnice, pa i ona glavna u Beču, prihvatile tek početkom 30-ih godina (1932.-1933.). Daljnja istraživanja stručnog rada u Knjižnici od 20-ih godina 20. stoljeća nadalje dat će uvid u kasniji razvoj pravila za popisivanje građe koja su prethodila Veroninom *Pravilniku*. Pojedinosti o načinu obrade građe i izradi kataloga do 1918. već sam prije opisala,³⁴ a ovdje sam ponovno iznijela samo podatke koji upućuju na ishodišta pravila za popisivanje građe koja su se u izradi hrvatske retrospektivne bibliografije u NSK, kasnije mijenjana i doručena naročito za potrebe te bibliografije, donedavno koristila.

Drugi Deželićevo pokušaj pokretanja knjižničarskog časopisa uslijedio je 1918. godine kada je, misleći da sa svršetkom rata dolazi novo razdoblje općeg napretka, od Vlade pokušao ishoditi dotaciju za izdavanje stručnog časopisa pod naslovom *Glasnik Kr. sveučilišne knjižnice u Zagrebu*.³⁵ U tom je prijedlogu, između ostaloga, napisao: "Posao toli nužne hrvatske bibliografije, koja je našim književnicima, a i stranim bibliotekama tako neophodna i nužna, traži također pripreme takove da se od vremena do vremena ovoj biblioteci priopće iz raznih biblioteka naslovi nepoznatih knjiga. To pako može se postići jedino osnivanjem jednog bibliotečno bibliografskog časopisa, kojem bi bila svrha priopćavati bibliografsko historijske rasprave, rasprave o našim tiskarama, knjižnicama, biografskim prikazima, crtice iz naše literature, priopćavati korešpondencije i slično. Uz to bi se imale registrirati novo izašle hrvatske knjige, koje su ušle u biblioteku ...". Kako se vidi, nacionalna bibliografija, koja još nije bila realizirana, ostala je njegova stalna briga.

³²Usp. Galić, Irena. Autorstvo u disertacijama i sličnim javnim obranama u 18. stoljeću i prvoj polovini 19. stoljeća. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 1-2(2002), 54.

³³Usp. Verona, Eva. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga : prvi dio : odrednice i redalice. 2. izmijenjeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1986. Str. 7.

³⁴Sečić, Dora. Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu 1874.-1918. : prinosi proučavanju i vrednovanju razvoja srednjoeuropske knjižnice s dvojnou funkcijom, str. 169-176.

³⁵Spisi NSK-a, br. 300/1918.

Početak 1919. godine, nakon pada Austrougarske monarhije, Deželić je smijenjen s ravnateljske dužnosti, ali prije toga je, ne znajući što će se dogoditi, već u novonastaloj državi dostavio Vladinom odjelnom predstojniku Milanu Rojcu, možda na njegov zahtjev, svoj "Memorandum", u kojemu je izvijestio što je u Knjižnici sve urađeno i iznio koje radove namjerava u Knjižnici provesti u neposrednoj budućnosti. Taj je dokument pronađen tek u najnovije vrijeme u Deželićevoj osobnoj arhivskoj ostavštini u Državnom arhivu u Zagrebu,³⁶ a posebno je značajan jer svjedoči napose o Deželićevu sustavnom pristupu rješavanju problema. Ovdje ćemo se opširnije osvrnuti na onaj dio teksta Memoranduma relevantan za kasniji rad na hrvatskoj bibliografiji knjiga i članaka. Radi autentičnosti i zanimljivosti njegovih misli i s obzirom da se ti podaci ovdje po prvi puta objavljuju, citirat ćemo dijelove izvornog Deželićevog teksta. Pod naslovom "Reforme koje još želim provesti" stoji, između ostaloga, sljedeće:

"Točka 1: *Katalog časopisnih i novinskih članaka:*

Najveći i gotovo najbolji dio naše znanstvene i lijepe književnosti ne nalazi se u knjigama, već u časopisima i novinama. Razlog je tome što smo maleni narod s ograničenim novčanim sredstvima i nije moguće, da se i poveće radnje posebno odštampaju. Ove radnje ostaju u velikom dijelu izgubljene. Do njih jedva dolaze stručnjaci i to vrlo teško ili nikako, jer nepostoje skupni indeksi časopisa, a novine uopće ne imaju kazala. Neizmijerna bi dakle korist bila po napredak naše kulture, da se učine pristupačnim ti članci i rasprave. Ako tko a to je jedino naša knjižnica koja može da izvede taj golemi i dragocjeni posao. A ona je i jedina, gdje će čitavi narod moći, da se okoristi takovim katalozima.

Ne htijući iznositi možda neizvedivi predlog visokoj vladi i moliti od Vaše Presvjetlosti za taj predlog odobrenje potpisani pokušao sam izvesti početke toga kataloga i taj je pokus posvema uspio. Do sada su već tako popisani na cedulje svi članci iz Vijenca, iz svih publikacija jugoslavenske akademije, poveći dio članaka iz Nastavnog vijesnika, a tako i Vjesnik zem. arkiva. Ako Vaša Presvjetlost i visoka vlada odobri nastavak tog rada, mogla bi u dogledno vrijeme sveučilišna knjižnica imati čitavi katalog svih članaka i najvažnijih notica svih naših časopisa i novina. Sastavio bih za knjižnicu jedan ceduljni abecedni katalog i jedan stručni ove vrsti. U abecednom katalogu moglo bi se vidjeti sve što je koji pisac u kojem časopisu napisao, a u stručnom vidjelo bi se u tančine u koliko i kako je koja struka znanosti u nas obradjivana.

Točka 3: *Bibliografija eventualno biobibliografija našega naroda:*

O potrebi bibliografije mnogo je već pisano i stručno i laički. Mnogo pametna, a još više nerazumnoga. Riječi je mnogo potrošeno, a konkretno ništa izvedeno. ... Potpisani (V. Deželić, op. D. S.) već od svoje mladosti uzeo si je zadaćom biti pokretačem takove radnje, pak je već i niz podataka kao privatno vlasništvo sakupio za doba, dok je bio urednikom literarnog lista (časopisa *Prosvjeta*, op. D. S.) Tu

³⁶Deželić, Đuro; Dora Sečić; Milovan Petković. Dr. Velimir Deželić stariji : (1864.-1941.). Zagreb : Družba "Braća hrvatskoga zmaja" ; Hrvatski državni arhiv ; Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2002. (Biblioteka Posebna izdanja - Monumenta draconica ; knj. 3). Str. 91-95.

svoju gradju djelomično odstupio sam na uporabu biografskom riječniku jugoslavenske akademije. ...

Bibliografija bi se dijelila u niz odjela i odsjeka:

1. Bibliografija svih knjiga i članaka pisanih hrvatskim jezikom bilo na teritoriju našega naroda, bilo u tuđini,
2. Bibliografija tj. popis svih knjiga, koje su u stranim jezicima štampane na području naše države ili u stranim državama jezikom tuđim od sinova našega naroda,
3. Bibliografija djela, koja su u tuđim jezicima pisana o našem narodu u čitavom svijetu od najstarijih vremena do danas, bila ta djela historičkog, geografskog, ili drugog znanstvenog ili beletrističkog sadržaja.

Svi ovi odjeli bili bi praćeni kratkim biografskim podacima o piscima, na način kako je to učinio glasoviti isusovac Carlos Sommervogel, a koje je djelo jedino te vrsti i vanredno je korisno.”

Zanimljivo je da su ove Deželićeve zamisli vezane uz nacionalnu bibliografiju i izdavanje stručnog časopisa došle još jednom do izražaja prigodom njegovog predsjedanja sjednicama Prvoga kongresa jugoslavenskih bibliotekara 1931. godine, što znači da se do tada u Zagrebu još ništa nije pokrenulo. Na kongresu je zagrebačka sekcija točke iz Deželićevog Memoranduma iz 1918., koje su se odnosile na bibliografiju, bez preinake predložila da budu ugrađene u rezoluciju toga kongresa, što je i prihvaćeno.³⁷ Službeni zapisnici Kongresa, održanog u organizaciji Društva jugoslavenskih bibliotekara, Sekcija Zagreb, čuvaju se u arhivu Hrvatskoga knjižničarskog društva³⁸ i iz njih se doznaje da su u njegovu radu iz Sveučilišne knjižnice sudjelovali dr. Mate Tentor, tada ravnatelj Knjižnice, te dr. Marcel Vidačić, dr. Elza Kučera i dr. Josip Badalić. Već umirovljeni Deželić, izabran kao najiskusniji hrvatski stručnjak za predsjednika Kongresa, predsjedavao je svim sjednicama i vrlo aktivno sudjelovao u pripremi teksta dijela rezolucije koji je predložila Sekcija Zagreb. Točkama Rezolucije glavnoj se upravi Društva jugoslavenskih bibliotekara stavljalo u dužnost da “uz potporu Ministarstva prosvjete pronade mogućnosti i načina kako da se što prije ostvari: a) katalog jugoslavenske periodske literature (bibliografija novinskih i časopisnih članaka), b) centralni katalog za sve važnije biblioteke u zemlji i c) bibliotekarski stručni časopis”,³⁹ a budući “odsjeci” bibliografije definirani su na osnovi Deželićevoga prijedloga, koji je u svoj referat ugradio M. Vidačić.⁴⁰ Danas znademo da je kasnije proteklo još mnogo vremena do realizacije nekih od ovih zadaća, ali jasan je kontinuitet u nastojanjima.

3 Zaključak

Ovim kratkim prikazom željeli smo današnjoj stručnoj javnosti priopćiti neke povijesne činjenice o nastojanjima oko izrade hrvatske bibliografije u današnjoj hrvatskoj nacionalnoj knjižnici iz razdoblja njenoga djelovanja do 1918. Mnoge

³⁷Badalić, Josip. Prvi kongres jugoslavenskih bibliotekara. // Nova Evropa 24, 12(1931), 345-346.

³⁸Spisi HKD-a, br. 64/1931.

³⁹Isto kao bilj. 34: Zapisnik Prvoga kongresa Društva jugoslavenskih bibliotekara, str. 38-39.

⁴⁰Isto kao bilj. 37.

pojedini do kojih smo došli upućuju nas na zaključak da su kasnije odluke vezane uz periodizaciju, odabir građe, način popisivanja i sl. polazile od nasljeđene prakse, uvedene u Knjižnicu tijekom opisanog razdoblja, o kojoj se, međutim, do sada moglo više doznati samo iz arhivske građe sačuvane na različitim mjestima. Uz to, ovdje navedeni izvori mogu budućim istraživačima biti polazište za pronalaženje daljnjih do sada nepoznatih činjenica. Premda su rezultati rada na hrvatskoj bibliografiji tijekom opisanog razdoblja bili skromni, upravo su neke od stečevina tadašnjega vremena kasnije omogućile realizaciju hrvatske bibliografije. Naime rad na sabiranju, opisivanju i raspoređivanju građe, na kojemu se i tijekom čitavog opisanog razdoblja kontinuirano radilo, stvorio je siguran temelj za kasniju realizaciju toga posla. Osim toga E. Verona, M. Rojnić i drugi mlađi bibliografi u Knjižnici bibliografskom su radu podučeni od M. Vidačića, E. Kučere i J. Badalića, koji su se i sami dokazali u bibliografskom poslu. Ovo i daljnja istraživanja arhivskih podataka, napose još onih između dva svjetska rata i kasnije, omogućit će, nadamo se, dobivanje potpunijeg i točnijeg uvida u razvoj bibliografskog rada u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

LITERATURA

Badalić, Josip. Prvi kongres jugoslovenskih bibliotekara. // Nova Evropa 24, 12(1931), 344-348.

Deželić, Đuro; Dora Sečić, Milovan Petković. Dr. Velimir Deželić stariji : (1864.-1941.). Zagreb : Družba "Braća hrvatskoga zmaja" ; Hrvatski državni arhiv ; Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2002. (Biblioteka Posebna izdanja - Monumenta draconica ; knj. 3)

Deželić, Velimir; Vjekoslav Jakušić. Hrvatska bibliografija za god. 1906.-7. // Glas Matice hrvatske 2, 17-20(1907), 113-152.

Fancev, Franjo. Sveučilišna knjižnica. // Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu : 1874-1924 : spomenica Akademikog senata. Zagreb : Tisak Zaklade Tiskare Narodnih novina, 1925. Str. 191-224.

Galić, Irena. Autorstvo u disertacijama i sličnim javnim obranama u 18. stoljeću i prvoj polovini 19. stoljeća. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 1-2(2002), 50-57.

Hrvatski bibliofil : mjesečnik za bibliotečnu i bibliografsku nauku / ur. Dr. Velimir Deželić. Zagreb, 1905.

Magjer, R[udolfo] F[ranjin]. Bibliografija omladinske književnosti u god. 1907. // Glas Matice hrvatske 3, 5(1908), 85-86.

Petrović, Stevo. Hrvatska kr. sveučilišna biblioteka. Zagreb : Tisak kr. zemaljske tiskare, 1913.

Rogulja, Petar. Dosadašnji rad na hrvatskoj nacionalnoj bibliografiji knjiga. // Građa za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga : 1835-1940. Knj. 1 : A - Bel. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1982. Str. XV-XXXII.

Rojnić, Matko. Bibliografija. // Hrvatska enciklopedija. Sv. 2 : Autonomasi – Boito / glavni urednik Mate Ujević. Zagreb : Hrvatski izdavački bibliografski zavod, 1941. Str. 505-514.

Rojnić, Matko. Nacionalna i sveučilišna biblioteka. // Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb : Tisak Izdavačkog zavoda Jugoslavenske akademije u Zagrebu, 1969. Str. 573-623.

Sečić, Dora. Ivan Kostrenčić : prvi hrvatski sveučilišni bibliotekar = Der erste kroatische Universitätsbibliothekar = First Croatian university librarian. Lokve : Benja, 2000. (Hrvatski knjižničari = Croatian librarians ; knj. 2)

Sečić, Dora. Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu 1874.-1918. : prinosi proučavanju i vrednovanju razvoja srednjoeuropske knjižnice s dvojnou funkcijom : doktorska disertacija. Zagreb : Filozofski fakultet, 1996.

Sorokin, Branka. Časopis "Hrvatski bibliofil". // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 38, 1-4(1995), 137-140.

Urquhart, Donald J. Načela bibliotekarstva. Rijeka : Izdavački centar Rijeka, 1986.

Verona, Eva. Bibliografija u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. // Zbornik "Naša domovina". II. Hrvatska kultura - Politička povijest Hrvata. Zagreb : Izdanje Glavnog ustaškog stana, 1943. Str. 1066-1070.

Verona, Eva. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga : prvi dio : odrednice i redalice. 2. izmijenjeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1986.

Vidačić, Marcel. Pseudonimi, šifre i znakovi pisaca iz hrvatske književnosti. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1951. (Građa za povijest književnosti hrvatske ; knj. 21).